
Znanstveni skup VUKOVAR- HRVATSKA-SVIJET: VUKOVAR OSAM GODINA POSLIJE

Zagreb, Vukovar – 16. i 17. studenoga 1999.

Prigodom osme obljetnice prestanka organiziranog otpora hrvatskih branitelja grada Vukovara i njegove okupacije od JNA i srpskih paravojnih (četničkih) postrojbi, Institut društvenih znanosti Ivo Pilar iz Zagreba, u suradnji sa Zajednicom udruga proizašlih iz Domovinskog rata, organizirao je 16. i 17. studenoga ove godine Drugi znanstveno-stručni skup *Vukovar-Hrvatska-Svijet: Vukovar osam godina poslije*.

Dvije su temeljne nakane organizatori željeli postići ovim skupom. Prvo, istinu o herojstvu časnih ljudi Vukovara pokušati sačuvati od iskrivljavanja i zaborava i drugo, činjenicama nastojati braniti i promicati univerzalna moralna načela Vukovara.

Osamnaestoga studenoga 1999. godine navršilo se točno osam godina od dana kada je prestao organizirani otpor hrvatskih branitelja grada Vukovara i kada je taj barokni grad na ušću Vuke u Dunav pao u ruke velikosrpskog agresora. Prošlo je već osam godina od tih ljetnih i jesenskih dana 1991. godine kada je cijela Hrvatska strepila nad sudbinom jednoga grada, njegovih malobrojnih i slabo naoružanih, ali odlučnih branitelja te njegovih stanovnika, skrivenih po podrumima i rijetkim skloništim, koji su stojički trpjeli višemjesečna granatiranja, bombardiranja, napade srpskih oklopnjaka i pješaka i koji

su nakon pada grada u agresorske ruke pretrpjeli stradanja gotovo nezapamćena u suvremenoj hrvatskoj, pa i europskoj, povijesti nakon II. svjetskog rata.

Bitka za Vukovar u kasno ljeto i jesen 1991. godine nije bila samo najveća bitka hrvatskog Domovinskog rata, već i bitka koja je okrenula smjer vojnih, a kasnije i političkih zbivanja u korist Republike Hrvatske. Vukovar je 1991. godine branio ne samo sebe, nego i cijelu Hrvatsku. U njega su se slijevali borci iz mnogih hrvatskih sela i gradova. Umjesto da za dva do tri dana pokori Vukovar, srpski je agresor u vukovarskim ulicama slomio zube i otupio oštricu naleta s kojom je računao pogaziti ne samo Slavoniju, nego doprijeti i do Zagreba. Ratni fenomen vukovarske bitke dao je dostatno vremena ostatku Hrvatske da se vojno reorganizira, materijalno ojača, ljudstvom popuni i osposobi i tako tijekom iduće četiri godine osigura konačno vojno oslobođenje cjeline svojega državnog prostora. Da nije bilo Vukovara 1991. godine, ne bi bilo niti Maslenice, niti Medačkog džepa, niti oslobađanja hrvatskoga juga, niti Bljeska, niti Oluje, niti mirne reintegracije. Da nije bilo Vukovara 1991., ne bi bilo niti Hrvatske.

Jedna od najstrašnijih posljedica srpske agresije na Vukovar bila su velika stradanja civila i branitelja nakon prestanka borba, u danima, tjednima, pa i mjesecima kada su trebali biti zaštićeni svim međunarodnim konvencijama o zaštiti ljudskih, humanitarnih i ratnih prava. Na žalost, zbivanja u i oko Vukovara u jesen 1991. godine označila su slom međunarodnog humanitarnog ustrojstva i zaštite. Svijet je nijemo i nezainteresirano pratio krvavi pir koji su "pobjednici i oslobodioci" priredili "pobijedenima". Tada je međunarodna zajednica s nevjericom otkrila koncentracijske logore diljem Srbije u kojima su – neki i tragično – završavali branitelji i civili Vukovara, ali i drugih hrvatskih naselja. Gotovo pola stoljeća nakon Drugoga svjetskog rata u srcu su Europe iznova niknuli logori, ništa manje strašni i s ništa manje okrutnim čuvarima od nacističkih koncen-

tracijskih logora u Hitlerovoj Njemačkoj. Kroz srpske koncentracijske logore prošlo je više od osam tisuća zatočenika (žena, djece, staraca i odraslih muškaraca), ponajviše Vukovaraca. Zatočenici su bili izloženi teškim torturama. Izvršena su i mnoga silovanja. Zbog iznimno loših uvjeta i stalnih zlostavljanja u logorima je život izgubilo oko 300 zatočenika.

Tijekom agresije u Vukovaru je poginulo nekoliko tisuća branitelja i civila, a više od dvije i pol tisuće stanovnika grada nestalo je nakon pada grada. Njihove se sudbine, nažalost, otkrivaju danas s brojnim masovnim ubijalištima i grobnicama među kojima je najstrašnija ona na Ovčari u kojoj su svirepo poubijani ranjenici i bolesnici iz vukovarske bolnice, što predstavlja najveće moguće kršenje međunarodnih ratnih i humanitarnih prava. U Vukovaru je, točnije na Novom groblju, otkrivena i najveća masovna grobnica u Europi nakon Drugoga svjetskog rata u kojoj je bilo pokopano više od tisuću građana i branitelja, poginulih uglavnom tijekom opsade grada.

Vukovar 1991. nije postao samo simbolom obrane hrvatske države od srpske oružane agresije već i povijesno-političko-vojnim fenomenom koji ishodište ima u odnosu snaga između branitelja i agresora te u vojnim rezultatima koje je postigla obrana Vukovara. Naime, grad je branilo približno 1.800 neuvježbanih i izrazito slabo naoružanih branitelja koji nisu imali teškog oružja, oklopnih vozila niti zrakoplova. S druge strane, agresor je na širem prostoru Vukovara raspolagao s više stotina tenkova i oklopnih transportera, velikim brojem svih vrsta topničkog oružja, borbеним zrakoplovima te s nekoliko desetaka tisuća odlično naoružanih vojnika... I u takvim okolnostima opkoljeni je Vukovar

branjen punih 86 dana tijekom kojih je uništeno približno 300 srpskih tenkova ili oklopnih transportera, između 25 i 30 zrakoplova te nekoliko desetaka tisuća neprijateljskih vojnika.

Vukovar je, istodobno, najljepši primjer dvostoljetnog velikosrpskog teritorijalnog posezanja za hrvatskom zemljom. Srbi su se tri mjeseca očajnički borili za grad, potpuno su ga srušili, spalili i opljačkali, njegovo hrvatsko stanovništvo poubijali i protjerali, a onda su ga pokušali pretvoriti u glavni grad neke nove zapadne srpske države. Vukovarska tragedija nedvojbeni je dokaz da je najveći neprijatelj hrvatskoga naroda velikosrpski imperijalizam.

Kao stari hrvatski povijesni grad (status slobodnog kraljevskog grada Vukovar je dobio darovnicom hercega Kolomana još 1231. godine), Vukovar je u hrvatskim, pa i europskim razmjerima, bio poznat i prepoznatljiv po svojem graditeljstvu, kulturnom stvaralaštvu i spomeničkom naslijeđu. Malo je gradova u Hrvatskoj bilo s tako osebujnom slikovitošću, urbanističkim razvojem te arhitektonskom baštinom. Vukovarska je barokna jezgra bila jedinstven arhitektonsko-urbanistički fenomen koji se svojom ljepotom sasvim ravnopravno mogao mjeriti sa sličnim središtima u srednjoj Europi. Danas, nažalost, zahvaljujući velikosrpskom agresoru, postoje tek nijemi ostaci hrvatske civilizacijske baštine Vukovara.

Znanstveno-stručni skup *Vukovar-Hrvatska-Svijet: Vukovar osam godina poslije*, bio je zamišljen i proveden u dva dijela. U prvome su dijelu naglašeni moralni, duhovni, geopolitički i kulturni aspekti obrane Vukovara, ali i cjeline Domovinskog obrambenog rata. Time je, vjerujemo, dobivena jedna razmjerno dobro zaokružena slika vukovarske ratne baštine i njezina značenja u oblikovanju novoga hrvatskog identiteta na koncu drugoga tisućljeća.

Pomoćni biskup zagrebački, dr. Vlado Košić iznio je u svojem izlaganju razmišljanja o ulozi vjere u Domovinskom ratu te o vrijednostima koje su u tome raz-

doblju bile dominantne u hrvatskom društvu, ali i razmišljanja o onim vrijednostima koje su tada zbog niza razloga došle u krizu. On je ukazao na potrebu izgradnje onog sustava vrijednosti koji proizlazi iz vjere, a koji je, ujedno, i osnova zdravog društva. Na temelju vlastitog ratnog i prognaničkog iskustva, biskup Košić je istaknuo najvažnije poruke nužne za uspostavu trajnog mira i pravednog suživota svih ljudi.

Fra Bonaventura Duda je govorio o žrtvi kao sebedarju iz ljubavi i pri tom naglasio da je bez sebedarne žrtve nemoguće biti čovjekom. U najtežim vukovarskim danima, istaknuo je fra Duda, na djelu je bilo silno sebedarje naših ljudi, jednih za druge, odnosno za domovinu.

Profesor KBF-a, dr. Stjepan Baloban govorio je o kršćanskoj solidarnosti i Domovinskom ratu. Kršćanska solidarnost, naglasio je on, prakticirala se i očitovala na više razina – u samoj obrani, u materijalnoj pomoći braniteljima i drugim stradalnicima, u molitvi te u socijalno-karitativnom radu, osobito prema prognanicima i izbjeglicama. Stoga je, drži dr. Baloban, kršćanska solidarnost u Domovinskom ratu bila neizostavnim čimbenikom konačnog uspjeha, što se nikako ne bi smjelo zaboraviti.

O oprostima i pamćenju nadahnuto je kazivao fra Božo Vuleta, ravnatelj Franjevačkog instituta za kulturu mira iz Splita. U svojem izlaganju on je istaknuo da, nažalost, nesporazum povezivanja oprosta sa zaboravom kao da nema konca. Oprost, taj, kako kaže fra Vuleta, zamršeni fenomen, valja promatrati kao odvajanje žrtve od dodatnog zla. Oprost ima svoje jasne preduvjete, drži fra Vuleta. Najvažniji su: priznanje krivnje, traženje oprostjenja, spremnost nadoknade štete i pokazivanje

spremnosti na drukčije odnose u budućnosti. Oprost valja promatrati kao mogućnost izgradnje pomirenja, zaključio je svoje izlaganje fra Božo Vuleta.

O duhovnom i moralnom aspektu vukovarske obrane i Domovinskog rata govorili su još: msgr. Josip Šantić o temi krunice i duhovnosti u ratu i fra Ljudevit Rupčić o kršćanskom moralu i obrani malih naroda.

Govoreći o geografskim i moralnim granicama Hrvatske, na temelju tragičnog iskustva Vukovara, Škabrnje, Dubrovnika, ali i mnogih drugih hrvatskih mjesta i krajeva, dr. Hrvoje Kačić je, između ostaloga, naglasio da je u Vukovaru Srbija izgubila snagu, a pred Dubrovnikom svoj obraz. Vukovarska i dubrovačka epopeja su bile sigurno jamstvo da se hrvatska država vraća na svoje krajnje istočne i južne granice.

O vojnom aspektu vukovarske bitke govorio je general Ante Roso, naglasivši pri tom da ogromni vojni rezultati koje su ostvarili branitelji Vukovara, nalazivši se u izrazito nepovoljnom vojnom okruženju, u odnosu na agresora malobrojni, slabo naoružani i nedovoljno osposobljeni, predstavljaju gotovo nevjerojatno i do tada nezabilježeno vojno postignuće.

Vežu Domovinskog rata i kulturnog identiteta Hrvatske naglasio je u svom izlaganju dr. Eduard Kale, istaknuvši da je odsjaj tradicionalnih hrvatskih vrijednosti kao što su: domoljublje, žrtvovateljstvo, majčinstvo, ispomoć, pravednost, miroljubivost, radinost..., bio sudbonosan za pobjedu u Domovinskom ratu, a da je vukovarsko iskustvo njihovo najznačajnije zrcalo.

Ulogu medija u obrani Vukovara osvijetlio je Josip Esterajher, glavni urednik Hrvatskog radija Vukovar u tim teškim danima u kasno ljeto i jesen 1991. godine, dok je o vukovarskom legitimitetu te o vukovarskim načelima, na koncu prvoga radnog dana skupa, govorio dr. Ivan Rogić.

Drugoga dana skupa sudionici su u Vukovaru održali Okrugli stol s temom: *Od Vukovara do Dubrovnika: nove činjenice za povijest hrvatskog Domovinskog rata kroz svjedočanstva izravnih sudionika*, na kojemu

su dragovoljci iz Vukovara, Splita, Dubrovnika i Zagreba iznijeli neka svoja osobna iskustva iz tih teških dana, ukazavši, ponajprije, na osobnu motivaciju dragovoljstva, zatim na neposredna zapažanja o ratnim zbivanjima te na percepciju Vukovara, njegove herojske obrane, ali i golemih stradanja njegovih stanovnika u okružjima u kojima su djelovali i borili se.

U raspravi koja je potom uslijedila nedvosmisleno je istaknuto da cijela hrvatska zajednica ustrajno mora raditi na tome da istina o velikoj tragediji Vukovara i njegovih branitelja i stanovnika nikada ne padne u zaborav. Novi hrvatski identitet mora počivati i razvijati se na baštini vukovarske žrtve i vukovarskog pobjedničkog mentaliteta. To je naša obveza prema gradu heroju; to je najmanje što današnji i budući naraštaji mogu i moraju učiniti za očuvanje spomena na jedno herojsko vrijeme i herojsko mjesto u obrani teško stečene slobode i državne neovisnosti, zaključili su sudionici Drugoga znanstveno-stručnog skupa *Vukovar-Hrvatska-Svijet: Vukovar osam godina poslije*.

Vukovarska epopeja se ne smije zaboraviti, pače, na njoj se mora graditi hrvatska budućnost. Hrvatska mora izgraditi porušene vukovarske ulice, kuće, škole, bolnice, parkove..., vratiti ljude na njihova ognjišta, uzvratiti ljubav gradu čiji su stanovnici sebe dali kako bi Hrvatska preživjela. Vukovarci su se pobrinuli da, kako to lijepo kaže književnik Pavao Pavličić u svom djelu *Dunav*, "cijela zemlja želi biti Vukovar", i da se to ne može niti smije promijeniti "kao što se ne mogu promijeniti ni tok Dunava i Vuke".

Dražen Živić